

DARBO SANTYKIŲ KOMISIJA PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TRIŠALĖS TARYBOS

POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2021-06-03 Nr. K2-3

Vilnius

Posėdis įvyko 2021-06-03

Posėdžio pirmininkė Aurelija Maldutytė

Posėdžio sekretorė Svetlana Kalinauskienė.

Dalyvavo:

Vyriausybės atstovai: Jelena Polijančuk, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo teisės skyriaus vyresnioji patarėja; Rūta Juršaitė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo teisės skyriaus vyresnioji patarėja; Olga Pacevičienė, Švietimo ir mokslo ministerijos Teisės skyriaus patarėja; Dalius Čėponas, Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus pavaduotojas; Šarūnas Orlovicius, VDI Darbo teisės skyriaus vedėjas; Linas Lapinskas, Žemės ūkio ministerijos Teisės ir personalo skyriaus patarėjas.

Profesinių sąjungų organizacijų atstovai: Dalia Jakutavičė, Lietuvos pramonės profesinių sąjungų federacijos pirmininkė; Kęstutis Juknis, Lietuvos profesinės sąjungos „Sandrauga“ pirmininkas; Artūras Černiauskas, Lietuvos teisėsaugos pareigūnų federacijos narys; Miglė Wantens, Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ atstovė.

Darbdavių atstovai: Emilis Ruželė, Asociacijos „Investuotojų forumas“ Politikos ir korporatyvinių reikalų vadovas; Aurelija Gabrielė Maldutytė, Lietuvos darbdavių konfederacijos Prezidiumo narė; Aušra Žliobaitė, Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų Kooperacijos ir teisės skyriaus vedėja; Kristina Šermukšnytė-Alešiūnienė, Lietuvos pramonininkų konfederacijos Darbo, socialinės politikos ir žmogiškųjų išteklių komiteto pirmininkė.

Kiti dalyviai: Neringa Dulkinaitė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Strateginių sprendimų paramos ir tarptautinio bendradarbiavimo grupės vyresnioji patarėja; Aušra Putk, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio dialogo skyriaus vedėja; Vita Baliuevičienė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo teisės skyriaus vedėja; Simona Bieliūnė, sveikatos apsaugos ministro patarėja; Eglė Butkevičienė, sveikatos apsaugos ministro patarėja; Ignas Rubikas, Sveikatos apsaugos ministerijos Visuomenės sveikatos departamento Psichikos sveikatos skyriaus vedėjas; dr. Ramunė Guobaitė-Kirslienė, Lietuvos socialinių mokslų centro mokslo darbuotoja, Mykolo Romerio universiteto lektorė; Eigilė Čygaitė, Lietuvos pramonininkų konfederacijos atstovė.

Darbotvarkė:

Posėdžio darbotvarkės tvirtinimas.

1. Dėl Darbo kodekso 30 ir 58 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-179.

2. Dėl Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr. 190.

3. Dėl kito Darbo santykių komisijos posėdžio.

Posėdžio darbotvarkės tvirtinimas.

Jelena Polijančuk komisijos narius informavo, kad komisijos pirmininke iš darbdavių šalies yra deleguota Lietuvos darbdavių konfederacijos prezidiumo narė Aurelija Maldutytė.

Visi komisijos nariai pritarė šiam darbdavių pasiūlymui.

NUTARTA. Rotacijos principu iš darbdavių šalies atstovų Darbo santykių komisijos prie Lietuvos Respublikos trišalės tarybos pirmininke šešių mėnesių kadencijai išrinkti Lietuvos darbdavių konfederacijos prezidiumo narę Aureliją Maldutytę.

1. SVARSTYTA. Darbo kodekso 30 ir 58 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP- 179.

Aurelija Maldutytė kalbėjo, kad žodis „mobingas“ yra nelietuviškos kilmės, reiškiantis grupės žmonių veiksmą. Mano, kad mobingas neturėtų būti įvardijamas atskirai, kadangi jau dabar visi tokio pobūdžio veiksmai yra apibrėžti Darbo kodekse. Problema – nėra institucijos, kur žmogus gali kreiptis atsiradus tokio pobūdžio problemoms. Paklausė, ar yra telefono linija, kur galima būtų pateikti anoniminį skundą tokiu atveju.

Kęstutis Juknis mano, kad Darbo kodekso 58 str. neturi būti rašoma „bet koks ir bet kokios formos“, nes tai nėra tikslu, galima improvizuoti tokiais žodžiais, kadangi visose organizacijose būna įvairių konfliktų. Siūlo Darbo kodekso 58 str. nieko nerašyti. Turi būti tik Darbo kodekso 30 str. nurodyta.

Šarūnas Orlavičius kalbėjo, kad Darbo kodekso 30 str. jau dabar apima mobingo sąvoką, jau dabar galima taikyti Darbo kodekso 58 str. ir atleisti darbuotoją. Siūlo nekeisti Darbo kodekso 30 ir 58 str., kadangi jau dabar yra pakankamas reglamentavimas. Naujų sąvokų įrašymas problemų neišspręs. Pasakė, kad kol kas nėra tam skirtos specializuotos telefono linijos.

Dalia Jakutavičė mano, kad psichologinis smurtas turi būti apibrėžtas. Šiuo metu psichologinis smurtas apibrėžtas tik lokaliuose įmonių teisės aktuose, todėl tai neturi jokio poveikio. Valstybinė darbo inspekcija, gavusi skundą, gali tik tikrinti psichosocialinius veiksmus įmonėje ir daugiau nieko. Darbo ginčų komisijų nariai nėra apmokyti, kaip reikia vertinti psichologinį smurtą. Smurtas yra ir stebėjimas iš šono, kas vyksta, bet nieko neveikimas. Siūlo tikslinti Darbo kodekso 30 str. – įvardinti, kas yra psichologinis smurtas.

Eglė Butkevičienė mano, kad jau dabar yra pakankamas teisinis reguliavimas, todėl siūlomas keitimas yra perteklinis. Sutinka, kad sąvokos paaiškinimas suteiktų aiškumo. Reikia tiksliai įvardinti, kas vykdo mobingą (kolegos, pavaldumas). Nėra aišku, ar Darbo kodekso 30 str. 2 d. nurodomos kilusios pasekmės įvardijamos mobingu. Priminė Administracinio teismo sprendimą, kur buvo nurodyta, kad nebuvo mobingo, kadangi nebuvo atitinkamų tikslų. Įstatymas turi aiškiai konstatuoti mobingą kaip veiklą. Kalbėjo dėl Darbo kodekso 58 str. – kiek kartų turi pasikartoti piktnaudžiaujamo pobūdžio elgesys, kad būtų pasiekta riba. Dar kartą pabrėžė, kad formuluotė turi būti aiški ir mobingo klasifikavimas turėtų būti vienoje vietoje.

Ignas Rubikas komisijos narius informavo, kad prieš posėdį analizavo kitų šalių dokumentus šiuo klausimu. Vienodo mobingo apibrėžimo nėra. Mano, kad Darbo kodekso 30 str. 1 d. reikia aiškumo, kad tai yra susiję su mobingu, todėl turėtų būti įrašyta, kad tai susiję su psichologiniu smurtu ir kad tai yra sistemingas elgesys. Trūksta žodžio „pasikartojama“. Sutinka su Kęstučio Juknio nuomone, kad naujas apibrėžimas per platus, kadangi bus sunku atskirti darbo drausmės pažeidimus ir mobingą. Darbo kodekso 30 str. 1 d. kalbama apie darbdavio prevenciją, 58 str. 4 p. kalbama apie garbės ir orumo pažeidimą. Mano, kad yra svarbu įgalinti išorinę kontrolę. Nors ir gaunama pranešimų, bet nėra galių kažką padaryti, kadangi viską nustato vidiniai įmonių teisės aktai. Pasiūlė tikslinti esamą formuluotę.

Jelena Polijančuk kalbėjo, kad pritaria Valstybinės darbo inspekcijos, Teisės departamento pastaboms. Reglamentavimas tobulintinas, kadangi Seimo nario siūlyme yra siauresnė darbuotojo apsauga, nei dabar galiojanti. Informavo komisijos narius, kad socialinės apsaugos ir darbo ministrė 2021 m. birželio 1 d. sudarė darbo grupę spręsti psichologinio smurto (mobingo) darbe problemą. Darbo grupėje yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Vilniaus universiteto, Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos, Valstybinės darbo inspekcijos ir kiti atstovai. Iki 2021 m. rugpjūčio 31 d. darbo grupei yra pavesta parengti Darbo kodekso ir kitų teisės aktų pakeitimų projektus, apibrėžiančius psichologinio smurto (mobingo) darbe sąvoką ir tobulinančius teisinį psichologinio smurto (mobingo) darbe kontrolės ir prevencijos reglamentavimą; įvertinti atskiros psichologinį smurtą (mobingą) darbe reglamentuojančio teisės akto parengimo galimybes; pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pasiūlymų dėl psichologinio smurto (mobingo) darbe kriminalizavimo galimybių.

Aurelija Maldutytė padarė pastabą, kad į darbo grupę nėra įtraukti darbdavių atstovai ir pasiūlė įtraukti ir juos.

Jelena Polijančuk atsakė, kad į darbo grupę įtraukta Jaunųjų gydytojų asociacijos atstovė.

Neringa Dulkinaitė pasiūlė vadovautis tarptautinių dokumentų siūlomu apibrėžimu dėl mobingo.

Šarūnas Orlavičius atkreipė dėmesį, kad sąvokos aprašymas – ne viskas. Turi būti kontrolės įrodymai, pvz., klausimynai ar pan. Svarbu yra tai, kaip surinkti įrodymus apie psichologinį smurtą.

Kristina Šermukšnytė-Alešiūnienė kalbėjo, kad sąvokų įtraukimas nepadės. Svarbu yra sukontroliuoti, ar vyksta mobingas. Paminėjo, kad yra geroji „Lietuvos geležinkeliai“, „Orlen Lietuva“ patirtis šiuo klausimu. Mano, kad nereikia keisti Darbo kodekso.

Kęstutis Juknis kalbėjo, ar tai, kad profesinės sąjungos „Sandrauga“ nepakvietė dalyvauti darbo grupės darbe, yra mobingas. Mano, kad Darbo kodekso 30 str. turi būti tikslinama, kas yra mobingas.

Ignas Rubikas pasiūlė apjungti Darbo kodekso 30 str. 1 d., kurioje kalbama apie darbdavio prievolę kurti palankią darbui aplinką, su 2 d., kurioje kalbama apie prevenciją.

Aurelija Maldutytė apibendrina posėdžio dalyvių pasisakymus. Darbdavių ir Vyriausybės atstovai mano, kad šiuo metu yra pakankamas teisinis reguliavimas; profesinių sąjungų atstovai siūlo, kad būtų tiksliai įvardinta, kas yra psichologinis smurtas; dauguma nepritaria Darbo kodekso 30 ir 58 str. pakeitimui, kadangi jis yra perteklinis. Paprašė profesinių sąjungų atstovų suformuluoti savo pasiūlymą dėl Darbo kodekso 30 str. 1 d.

Dalia Jakutavičė kalbėjo, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sudaryta darbo grupė šį klausimą sprendžia kompleksiskai. Pasiūlė palaukti darbo grupės išvadų ir tada vėl grįžti prie šio klausimo svarstymo Darbo santykių komisijoje.

Kęstutis Juknis ir Miglė Watens pritarė Dalios Jakutavičės pasiūlymui.

Miglė Watens kalbėjo, kad nėra institucijos, kuri turėtų tirti mobingo atvejus. Mano, kad be vadovo žinios joks mobingas nevysta.

Jelena Polijančuk paaiškino, kad nėra galimybės pakviesti visus norinčius dalyvauti sudarytos darbo grupės veikloje. Informavo, kad darbo grupė pateiks Trišalei tarybai savo išvadas. Pasitikslino, ar visi sutinka, kad pirmiausia klausimą nagrinės darbo grupė, o vėliau jis bus svarstomas Darbo santykių komisijoje.

Aurelija Maldutytė pasiūlė formuluoti sprendimą, kad Darbo kodekso 30 str. ir 58 str. pakeitimui kol kas nepritariama, kadangi yra sudaryta darbo grupė šiam klausimui svarstyti ir bus laukiama jos išvadų.

Olga Pacevičienė pasiūlė formuluoti sprendimą, kad tikslui pritariama, bet komisija mano, kad numatytos priemonės yra nepakankamos ir jas reikia tobulinti; yra sudaryta darbo grupė, kuri spręs šį klausimą.

Artūras Černiauskas pasiūlė formuluoti sprendimą, kad idėjai pritariama, tačiau nėra mechanizmo mobingui užkardyti, todėl siūloma palaukti darbo grupės išvadų. Atkreipė dėmesį, kad tokio pobūdžio problemos jau seniai yra.

Jelena Polijančuk mano, jog reikia pasakyti, kad siūlomi pakeitimai netinkami. Darbo grupėje yra atstovų iš įvairių organizacijų. Darbo grupė pateiks savo išvadas Trišalei tarybai, o Trišalė taryba deleguos šį klausimą svarstyti Darbo santykių komisijai. Idėjai pritariama, bet siūloma spręsti kompleksiskai.

Aurelija Maldutytė pasiūlė sprendimų formuluotes: kvieisti rugsėjo mėnesį į Darbo santykių komisijos posėdį darbo grupės atstovą, kad pasidalintų savo išvalgomis, jeigu iki to laiko klausimas nebus svarstytas Trišalėje taryboje; Darbo kodekso 30 ir 58 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte Nr. XIVP- 179 iškeltam tikslui pritariama, bet komisija mano, kad numatytos priemonės yra nepakankamos ir jas reikia tobulinti; yra sudaryta darbo grupė, kuri spręs šį klausimą.

NUTARTA:

1. Darbo kodekso 30 ir 58 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP- 179 tikslui pritariama, tačiau, Darbo santykių komisijos narių nuomone, numatytos priemonės yra nepakankamos ir jas reikia tobulinti, atsižvelgiant į išvadas, kurias pateiks Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sudaryta darbo grupė.

2. Į kitą Darbo santykių komisijos posėdį pakviesti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos šiam klausimui spręsti sudarytos darbo grupės atstovą pristatyti darbo grupės išvadas ir po jų suformuluoti galutinį sprendimą šiuo klausimu.

2. SVARSTYTA. Tarptautinė darbo organizacijos konvencija Nr. 190.

Neringa Dulkinaitė komisijos nariams pristatė TDO Konvenciją dėl smurto ir priekabiavimo darbo pasaulyje panaikinimo Nr. 190. Konvenciją, kuri įrašyta į Vyriausybės programą, buvo planuota ratifikuoti kitais metais, tačiau įvykiai paspartino šį procesą. Konvencijoje numatomos bendros gairės smurto ir priekabiavimo darbo pasaulyje prevencijai, panaikinimui ir žalos atlyginimui, įskaitant smurtą ir priekabiavimą dėl lyties. Konvencijoje atsižvelgiama į tai, kad moterys yra labiau pažeidžiamos. Konvencijoje išaiškinamos smurto, priekabiavimo, smurtinių veiksmų sąvokos. Atkreipė dėmesį, kad Konvencijos nuostatos nėra taikomos vien tik darbo santykiuose esantiems asmenims, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba – įstaiga, kur šiuo metu galima kreiptis dėl smurto ir priekabiavimo darbe. Valstybės veiksmai turėtų būti tokie: smurto uždraudimas, prevencinės priemonės (sektorių ar profesijų ir darbo sąlygų, kur darbuotojai ir kiti asmenys yra labiau veikiami smurto ir priekabiavimo, nustatymas), asmenų apsauga. Darbo kodekso 26 str. smurto draudimas yra įtvirtintas – „1. Darbdavys privalo įgyvendinti lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus.“ Turi būti numatytos sankcijos smurto atveju (darbdavys turi imtis atitinkamų priemonių). Darbdavių atsakomybė – nustatyti darbo vietos politiką. Įmonėse turi būti vykdomas išsamus profesinės rizikos vertinimas. Svarbu yra organizuoti mokymus darbuotojams. Labai svarbu yra įtvirtinti skundų nagrinėjimo, problemų sprendimo mechanizmą, ginant pažeistas teises. Reikėtų atitinkamų telefono linijų, kur anonimiškai galėtų kreiptis darbuotojas. Turi būti teikiama psichologinė pagalba, konsultacijos.

Konvencija derinama su Valstybine darbo inspekcija, Sveikatos apsaugos ministerija, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Trišalė taryba.

Ratifikavus Konvenciją, ją reikės įgyvendinti per metus.

Ramunė Guobaitė-Kiršlienė komisijos narius supažindino su psichologinio smurto darbo aplinkoje sampratos teisiniais aspektais. Informavo, kad Lietuvos socialinių mokslų centro iniciatyva 2020 m. gegužės-birželio mėnesiais atlikti giluminiai interviu su asmenimis, manančiais, kad 2017 m. rugsėjo mėn. - 2020 m. birželio mėn. laikotarpiu jie patyrė psichologinį smurtą darbo aplinkoje. Supažindino su gautomis išvadomis:

„Esant didesniai teisiniam aiškumui, darbuotojų, darbdavių bei jų atstovų žinioms apie psichologinį smurtą darbo aplinkoje (PS DA), šio smurto rizika galėtų būti geriau valdoma, o patyrę PS DA, dažniau ryžtųsi ginti savo pažeistas teises. Svarbu mokymai, vieša informacinė kampanija (filmukai, etc.), aiškiau apibrėžta VDI kompetencija.

Svarstyta, galbūt kai kurie PS DA požymiai galėtų tapti DK teisinio reguliavimo sritimi. Nes DK nėra aiškumo, kad PS DA gali pasireikšti neveikimu (ignoravimu, nepranešimu apie žinomą smurtą, pareigos užtikrinti, kad nepatirtų PS DA nevykdymu), kad gali smurtauti keli asmenys, kad PS gali vykti pasitelkiant IT, „darbdavio įsakymus“, „komisijas“, „kėdžių perstumdymą“, kai žmogus lieka be kedės ar kabineto (tiesiogiai ir ne) ir t.t., kad PS vyksta ir ne darbo metu ir ne darbo vietoje, kad gali apimti ir veika pasibaigus darbo santykiams.

Svarbu, kad būtų aiškiai reglamentuota, jog darbovietėje turi būti paskirtas ir žinomas atsakingas asmuo, kur kreiptis, kai darbdavio įgaliotas asmuo nesiima priemonių ir kokius įrodymų pateikti.

Teisinė atsakomybė dėl PS DA gali kilti bei žalą gali tekti atlyginti ne tik agresyvius veiksmus organizuojantiems, bet ir juose dalyvaujantiems darbuotojams, tretiesiems asmenims, darbdaviams, jų įgaliotiems asmenims, kurie neįgyvendina DK 30 str. įtvirtintų pareigų imtis visų

būtinų priemonių PS DA prevencijai užtikrinti ir pagalbai asmenims, patyrusiems tokį smurtą, suteikti.“

Aurelija Maldutytė padėkojo pranešėjoms ir paprašė atsiųsti komisijos nariams pristatymus.

NUTARTA. Susipažinta su Tarptautine darbo organizacijos konvencija Nr. 190 bei psichologinio smurto darbo aplinkoje sampratos teisiniais aspektais.

3. SVARSTYTA. Dėl kito Darbo santykių komisijos posėdžio.

Aurelija Maldutytė paklausė komisijos narių, kada jie siūlytų organizuoti kitą komisijos posėdį.

Dalia Jakutavičė kalbėjo, kad dažniausiai šios komisijos posėdžiai organizuojami, esant poreikiui.

NUTARTA:

1. Kitą Darbo santykių komisijos posėdį organizuoti esant poreikiui.

2. Sprendimą dėl Darbo kodekso 30 ir 58 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto priimti po Darbo santykių komisijai pateiktų socialinės apsaugos ir darbo ministrės sudarytos darbo grupės dėl psichologinio smurto (mobingo) darbe išvadų.

Posėdžio pirmininkė

Aurelija Maldutytė

Posėdžio sekretorė

Svetlana Kalinauskienė